

L'holocaust de la terra - Nathaniel Hawthorne

A Nathaniel Hawthorne (1804-1864) l'ha perjudicat notablement el fet que les seves obres hagin estat incloses en els programes de literatura de les escoles nord-americanes. Generacions d'alumnes han crescut odiant-lo, no solament perquè era obligatori llegir-lo, sinó sobretot per l'orientació moralitzant de les seves lectures. Hawthorne era fill de la puritana Salem, i moltes de les seves obres contenen reflexions explícites sobre el comportament humà i sobre el que cal fer o desfer per dur una vida digna d'aquest nom. Si som partidaris de veure l'obra d'un autor com el resultat possible de diverses influències, la de Hawthorne se'ns presenta com el resultat d'afegir la contribució del romanticisme tràgic a un talent inegable ancorat en l'espiritualitat religiosa de l'època i del lloc on va néixer.

Fora de les seves novel·les (*La lletra escarlata*) i assajos, Nathaniel Hawthorne és conegut per haver estat el precursor immediat del gran refundador del conte contemporani, Edgar Allan Poe. Precisament el text en què Poe fixa les característiques del gènere és una ressenya crítica de dos reculls de contes de Hawthorne. En aquesta extensa crítica, Poe li reconeix els dots idonis per a l'escriptura de contes, i considera que la seva força es basa tant en l'originalitat del tema com en la del to.

Cent anys més tard, quan el millor escriptor de contes del segle vint va decidir escriure un text per destriar els trets de la novel·la dels del conte, també va triar com a pretext l'obra de Hawthorne. En aquest assaig, Jorge Luis Borges considera que l'obra de l'autor de Salem prefigura la de Melville i la de Kafka, i raona amb convicció que les seves al·legories oculten un sentit filosòfic darrere el sentit cristià que l'autor els va voler atorgar.

El component al·legòric és un dels obstacles amb què topa l'obra de Hawthorne quan arriba al lector d'avui: no solament es poden llegir els seus contes com si fossin estructures interposades entre el lector i una determinada revelació, sinó que les frases que els componen també estan escrites amb profusió de metàfores. El mateix Poe va fer algunes observacions crítiques sobre la tendència acusada que tenia Hawthorne de veure la realitat com una imatge simbòlica del món invisible (justament el contrari del que faria després H.P. Lovecraft, un altre escriptor criat en l'ambient calvinista de Nova Anglaterra). Les interpretacions que poden esperar contes com *Wakefield*, però, superen de molt les previsions del mateix autor. Més concretament, sembla difícil entendre la bellesa terrible de molts personatges d'Edgar Allan Poe -així com l'íntima aliança entre amor i mort que impregna la seva obra- sense el millor conte del present recull, *La filla de Rappaccini*.

Nathaniel Hawthorne comparteix amb Kafka una voluntat de claredat lingüística i el recurs -voluntari o no- que un crític com Yvor Winters va definir com la «la fórmula de possibilitats alternatives». Així, és lícit llegir *La filla de Rappaccini* com una crítica a l'empirisme científic, com una metàfora sobre els excessos de l'amor patern, com un

advertiment davant els perills de l'amor sensual, o com tot el contrari, o fins i tot com una edició corregida i augmentada del mite de l'Edèn.

Els sis contes que inclou aquesta edició mostren diferents maneres de narrar de Nathaniel Hawthorne. Els dos contes ja citats poden llegir-se com a paràboles però també permeten una lectura purament literària, basada en l'assaboriment d'una trama construïda amb cura. El conte titulat *El vel negre del pastor* (subtitulat «Paràbola»), així com el que dona títol al recull, *L'holocaust de la terra*, són al·legories amb un sentit moral i religiós obvis. *La gran cara de pedra*, com altres contes de Hawthorne, resulta previsible, però tot sembla indicar que la mateixa previsibilitat està prevista per l'autor: més que d'un conte, hauríem de parlar del subgènere de l'hagiografia literària. Finalment, *La catàstrofe del senyor Higginbotham*, que respon a l'esquema policíac «problema més solució», demostra que Hawthorne era perfectament capaç d'ordir trames complexes sense intencions morals explícites.

Com diu el narrador de *Wakefield*, «tot incident insòlit té la seva moral», observació que pot servir per justificar les bones relacions que mantenen la narrativa fantàstica i la metafísica. No cal insistir que l'obra de Hawthorne es situa a la banda dels textos dotats de significat simbòlic, com els mites, les llegendes, les faules o els apòlegs. Avui dia, algunes observacions dels seus narradors ens poden semblar ingenus, però si algun dia s'escriu la Història Universal del Conte, el nom de Nathaniel Hawthorne figurarà entre els iniciadors més il·lustres, al costat dels de Boccaccio, Perrault i Txèkhov.